

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Na Poříčním právu 376/1, Praha 2, v řízení na ochranu proti nečinnosti žalovaného, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2013, č. j. 10 A 1/2013 – 9,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností žalobce (dále jen „stěžovatel“) brojil proti usnesení Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“), jímž mu bylo zčásti přiznáno osvobození od soudních poplatků, a to ve výši 1.800 Kč pro řízení o jeho žalobě na ochranu proti nečinnosti správního orgánu – žalovaného Ministerstva práce a sociálních věcí. Městský soud mu ve výroku téhož napadeného usnesení uložil poplatkovou povinnost z podané žaloby ve výši 200 Kč. Požadované informace, které žalovaný stěžovateli neposkytl, se týkaly vydávání tzv. sKaret.

Ze spisu městského soudu vyplývá, že stěžovatel byl vyzván nejprve k zaplacení soudního poplatku ve výši 2.000 Kč za žalobu na ochranu proti nečinnosti žalovaného. Na to stěžovatel požádal e-mailovým přípisem bez elektronického podpisu ze dne 26. 1. 2013 o osvobození od soudních poplatků. Své sociální a majetkové poměry doložil v témže podání svým „prohlášením“, v němž uvedl, že bydlení – nenájemní, „nevlastnické, samostatná domácnost“, výše nezdánitelných příjmů – přes tři tisíce korun měsíčně, důvod nevýdělečné činnosti – plná invalidita. Kromě toho uvedl, že výše peněžních závazků činí

„tisíce“, „způsobnost zcizovat je nenarušená a úvěrová bonita je -2.“ Stěžovatel dále uvedl, že je příjemcem státní podpory (příspěvku na živobytí), a vlastní určitý majetek – elektronický psací stroj, digitální televizor, paměťový záznamník. Výdaje pak měl za stravu, tisk, jízdné, papír a DPH.

V odůvodnění napadeného usnesení městský soud uvedl, že stěžovatel doložil, že jeho majetkové poměry v tomto případě odůvodňují osvobození od soudních poplatků. Stěžovatel byl v řízeních u městského soudu již opakovaně osvobozován právě pro svou nemajetnost a soud tedy neměl důvod o jeho nemajetnosti pochybovat ani nyní, a to navzdory jeho velmi svéráznému přístupu k dokládání svých majetkových a příjmových poměrů. Údaje sdělené stěžovatelem jsou neúplné, neboť z nich nevyplývá přesná výše příjmů ani výdajů. Stěžovatel neuvedl, jak a kde bydlí a jaké jsou jeho výdaje na bydlení apod.), některé údaje vzbuzují vážné pochybnosti o tom, jestli stěžovatel svou žádost vůbec myslí vážně („způsobnost zcizovat“, „úvěrová bonita -2“). Městský soud poukázal stran právního posouzení stěžovatelovy žádosti na změnu právní úpravy od 1. 1. 2012 (novelizace zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů – dále jen „s. ř. s.“), již došlo ke zpřísnění podmínek pro přiznání osvobození od soudních poplatků (v tomto ohledu odkázal i na důvodovou zprávu k zákonu č. 303/2011 Sb.), a dále také na judikaturu Nejvyššího správního soudu, podle níž lze úplné osvobození od soudních poplatků přiznat jen zcela výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. K úplnému osvobození lze tedy přikročit jen ve výjimečných případech a ze zvlášť závažných důvodů, protože smyslem této právní úpravy je zachovat určitou míru podílení se navrhovatele na nákladech soudního řízení. Cílem této právní úpravy pak je, aby navrhovatel s vědomím nákladů, které soudní spor nutně přináší, vedl ty soudní spory, které jsou pro něho významné a mají reálnou šanci na úspěch. Městský soud rovněž poukázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, kde vyslovil názor, že účelem soudních poplatků je mj. i omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce). Městský soud uvažil o žádosti stěžovatele v této věci tak, že stěžovatel je příjemce dávek v hmotné nouzi, není možno označit předmět jeho žádosti o informace za takový, který by se ani nepřímou dotýkal jeho životní sféry a městský soud tak odmítl aplikovat závěry učiněné v rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66. Zároveň ovšem městský soud neshledal podmínky pro prolomení zásady ovládající platnou úpravu osvobození od soudních poplatků, podle níž má žalobce nést část nákladů řízení, aby pocítoval odpovědnost s vedením řízení spjatou. I nemajetný navrhovatel by se tak měl podílet v míře, jak mu to poměry umožňují, byť by byla výše soudního poplatku symbolická. Městský soud dále poukázal na extrémní procesní aktivitu stěžovatele v podávání různých typů žalob ve správním soudnictví, která byla Nejvyšším správním soudem zhodnocena v usnesení ze dne 12. 9. 2012, č. j. 1 As 121/2012 - 22 jako kverulační a nesměřující k ochraně práv stěžovatele.

Městský soud tedy uzavřel, že právě v tomto případě má regulativní funkce soudních poplatků zvláštní význam, a to vzhledem k rozsahu a způsobu vedení soudních sporů a také způsobu, jakým stěžovatel u soudů napadá úkony správních orgánů. V takovém případě je po něm nutno spravedlivě požadovat, aby soudní řízení vedl s vědomím existence nákladů řízení. Při této úvaze městský soud neopomněl zdůraznit, že stěžovatel požaduje poskytnutí informací zveřejněných na internetu. Městský soud vzal

pokračování

v potaz stěžovatelovu tíživou finanční situaci, a proto rozhodl, že stěžovatel je povinen zaplatit soudní poplatek ve výši pouze jedné desetiny jeho zákonné výše, což podle soudu nemůže pro navrhovatele vzhledem k jeho ročnímu příjmu nejméně 36.000 Kč představovat neúnosnou zátěž, naproti tomu bude zachován smysl institutu soudních poplatků a odpovědnost navrhovatele za náklady, které se s vedením každého soudního řízení nevyhnutelně pojí.

V kasační stížnosti proti napadenému usnesení stěžovatel uvedl, že městský soud užil při svém rozhodování libovůli a zneužil soudní rozhodnutí ke skandalizaci a útisku. Stěžovatel tvrdí, že podal majetkové přiznání, přesto ale soud očekává, aby žadatel sám u sebe provedl i sociální šetření. Veškeré údaje přiznané stěžovatelem jsou pravdivé, přičemž ke způsobu jejich vyjádření stěžovatel uvedl, že žádná osoba není povinna vyjadřovat se právnicky. Stěžovatel se dále ohradil i vůči argumentaci judikaturou Nejvyššího správního soudu v obdobných případech. Podle jeho názoru soudy nemají pravomoc „moderovat“ výši poplatků či libovolně určit jeho výši, a proto je napadené usnesení libovolné. Podle názoru stěžovatele je úkolem soudu hodnotit odpovídající podklady, a nikoliv racionalitu úkonů účastníka řízení, a proto stěžovatel nepovažuje argument soudu spočívající ve vysoké procesní aktivitě za relevantní. Městský soud na jedné straně neshledal žalobu zjevně neúspěšnou, ale přesto nerozhodl o osvobození od soudních poplatků v plném rozsahu. Dále městský soud neodůvodnil, proč dospěl právě k výši 200 Kč, a nikoliv třeba 100 Kč či 60 Kč. K sociálnímu stavu stěžovatele by podle jeho tvrzení byla únosná částka 52 Kč. I kdyby požadované informace byly přístupné na internetu, osoba v hmotné nouzi nemá prostředky na připojení k internetu a má právo na přímé poskytnutí informací. Z uvedených důvodů stěžovatel požádal o zrušení výroku usnesení v části za slovem „poplatků“, tzn. v té části, v níž je konkretizováno samotné osvobození stěžovatele od soudních poplatků.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná [jakkoliv sám stěžovatel tvrdí opak, je třeba vyjít z toho, že daný typ rozhodnutí je sice rozhodnutím procesního charakteru, avšak se závažnými důsledky pro další řízení, nespadá tedy pod rozhodnutí, jež má na mysli § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s.; viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2005, č. j. 7 As 40/2004 - 97, www.nssoud.cz]. Pokud jde o povinné zastoupení advokátem a související zaplacení soudního poplatku, Nejvyšší správní soud na těchto náležitostech pro specifičnost případu netrval, neboť opak by znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 As 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz). Důvodnost kasační stížnosti pak zdejší soud posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

Stěžovatel namítl, že napadené usnesení městského soudu je projevem libovůle, resp. svévole při aplikaci práva. K této námitce zdejší soud podotýká, že neshledal, že by napadené rozhodnutí bylo nepřezkoumatelné. Z konstantní judikatury Ústavního soudu (např. nález ze dne 20. 6. 1996, sp. zn. III. ÚS 84/94, publ. ve Sb. n. u. ÚS, svazek 3, nález 34, str. 257, a nález ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 94/97, publ. ve Sb. n. u. ÚS, svazek 8,

nález 85, str. 287) vyplývá, že jedním z požadavků vyplývajících z práva na spravedlivý proces a z principů právního státu je povinnost soudů svá rozhodnutí odůvodnit. Ve správním soudnictví nachází tato zásada vyjádření v ustanovení § 54 odst. 2 s. ř. s. Z odůvodnění rozsudku musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Pokud by tomu tak nebylo, rozhodnutí by bylo nepřezkoumatelné, protože by nedávalo dostatečné záruky pro to, že nebylo vydáno v důsledku libovůle a způsobem porušujícím ústavně zaručené právo na spravedlivý proces. Městský soud srozumitelně a odůvodněně vyšel z toho, že osvobození je institutem výjimečným, a srozumitelně zdůraznil jeho vztah k účelu a smyslu mechanismu výběru soudních poplatků. Městský soud dále – na rozdíl od svých jiných rozhodnutí ve věcech stěžovatele – akceptoval jeho tvrzení o příjmech a vyšel z toho, že stěžovatel má roční příjem alespoň 36.000 Kč. Dále městský soud akceptoval i stěžovatelův velmi originální způsob doložení ostatních majetkových poměrů, přičemž posoudil i otázku, zda nejde v předmětném řízení o pouhé bezúčelné zneužívání procesních prostředků. Z uvedených důvodů soud dospěl k závěru, že osvobození přizná v částečné výši, neboť je na místě, aby se stěžovatel byl i pouhou minimální částí (jednou desetinou) podílel na nákladech řízení, které svou žalobou vyvolal. Vadou odůvodnění v napadeném usnesení není ani poukaz na judikaturu či důvodovou zprávu, které naopak mohou být významným argumentačním instrumentem, a to právě v obdobných věcech při zachování analogické vazby mezi rozhodovaným případem a odkazovaným judikátem. Podle názoru Nejvyššího správního soudu naopak konstantní výklad určitého ustanovení právního předpisu i prostřednictvím jednotlivých soudních rozhodnutí plně naplňuje zásadu materiálního právního státu a upevňuje právní jistotu adresátů práva ohledně toho, jakým způsobem bude vůči nim postupováno (viz k tomu rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 4. 2013, č.j. 3 Aps 1/2013 – 17, přístupný na www.nssoud.cz).

K věci samé kasační soud uvádí, že osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Užitím pojmu „zčásti osvobozen“ zákonodárce výslovně svěřil soudu pravomoc zmírnit poplatkovou povinnost navrhovatele, pokud jsou splněny zákonné podmínky uvedené v předmětném ustanovení (tzn. osvědčení nedostatku finančních prostředků a celkových majetkových poměrů). Stěžovateli proto nelze dát za pravdu v jeho námitce, že soud nemá právo „moderovat“ výši poplatků či určit jeho výši; v takovém případě by bylo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. v rozsahu upravujícím částečné osvobození od soudních poplatků nerealizovatelné (*argumentum reductionis ad absurdum*).

Libovůle při určení míry osvobození od soudního poplatku je vyloučena racionálním a přesvědčivým odůvodněním předmětného usnesení, které zohledňuje skutkové okolnosti konkrétního případu za účelem správného a spravedlivého rozhodnutí o procesním postavení navrhovatele (viz k tomu ze dne 26. 8. 2009, č. j. 1 As 39/2009 - 88). Na druhé straně, soud není povinen negativně odůvodňovat, proč nezvolil jinou (logicky

pokračování

vyšší) míru osvobození od soudního poplatku, tzn. proč neosvobodil stěžovatele od soudního poplatku např. až do výše 52 Kč. Soudní přezkum diskrece, kterou má soud v tomto případě k dispozici, je orientován na dodržení zákonnosti mezi výkonu této pravomoci, jakož i dodržení zákazu libovůle při tomto uvážení. Soudní uvážení se musí opírat o hodnocení konkrétních okolností případu (viz k tomu stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009), a to včetně procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem. Jak bylo shora uvedeno, Nejvyšší správní soud již vyslovil, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žadatele je také úvaha, zda tento žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (viz uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). K porušení těchto mezi výkonu diskrece v předmětné věci nedošlo, a proto Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že námitky stěžovatele nejsou důvodné.

Na základě uvedených skutečností dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že v daném případě městský soud zcela v intencích zákona posoudil individuálně věc, v níž se řízení vede, i tvrzené poměry stěžovatele, a dospěl k přezkoumatelnému a spravedlivému závěru o částečném osvobození od soudního poplatku a zbývajících poplatkových povinností ve výši 200 Kč. V daném případě tedy nebyly naplněny namítané kasační důvody a zdejší soud neshledal ani důvody, pro které by měl rozhodnutí zrušit pro pochybení, k nimž by měl přihlížet mimo uplatněné námitky podle § 109 odst. 4 s. ř. s. Proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 24. dubna 2013

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu